

ТАРАА-БҮГҮ УЛУСТУҢ ҮНЕЛИГ БАЙЛАА

БҮГҮ ЧУРТТАРНЫҢ ПРОЛЕТАРИЙЛЕРИ, КАТТЫЖЫҢАР!

1926 чылда үлдизилеттиген.

ШЫҢ

СОВЕТ ЭВИЛЕЛИНИҢ КОММУНИСТИК ПАРТИЯЗЫНЫҢ ТЫВА ОБЛАСТЬ БОЛГАШ КЫЗЫЛ ХООРАЙ КОМИТЕТЕРИНИҢ, АЖЫЛЧЫ ЧОННАР ДЕПУТАТТАРЫНЫҢ ОБЛАСТЬ БОЛГАШ КЫЗЫЛ ХООРАЙ СОВЕТТЕРИНИҢ ОРГАНЫ

1960 ч.

СЕНТЯБРЬ

22

ЧЕТВЕРГ

№ 223 (4707)

Өртээ 20 коп

Төөгүлүг сессия ажыттырган

НЬЮ-ЙОРК. (СЭТА). Сентябрь 20-де мында КНО-нун Кол Ассамблеясынын ээлчеглиг XV сессиясы Нью-Йорктун шагы-биле 15 шак 33 минутада (Москваның шагы-биле 22 шак 33 минутада) Каттышкан Нациялар Организациясынын бажынынга ажыттыган.

КНО-нун кежигүнери — 82 чурттарнык төлөөлери сессияда олуржуп турар. Совет Эвилелиниң төлөөлери ССРЭ-ниң Министрлер Чөвүлелиниң Даргазы Н. С. Хрущев, УССР-ниң төлөөлери — Н. В. Подгорный, БССР-ниң төлөөлери — К. Т. Мазуров олар баштап турар.

Сессиянык хуралдар залында — Чехословакиянык Социалистик Республикасынын А. Новактың баштапкан, Румын Улус Республикасынын Г. Георгиу-Деже баштапкан, Польша Улус Республикасынын В. Гомулка баштапкан, Венгр Улус Республикасынын Янош Кадарга баштапкан, Болгариянык Улус Республикасынын Т. Живковка баштапкан, Албаниянык Улус Республикасынын М. Шехуа баштапкан, Югославиянык Федеративтик Улус Республикасынын — И. Титога баштапкан төлөөлери. Куба Республикасынын төлөөлери Ф. Кастро баштап турар. Каттышкан Араб Республикасынын президентизи Г. А. Насер сессия-биле холбаштыр Нью-Йоркта чеде берген. Азиянык болгаш Аф-

риканык дыка хөй чурттарыннык төлөөлери чазактар баштыгынары баштап турар. Индонезиянык президентизи Сукарнону, Габинык президентизи Секу Турени, Индиянык премьер-министри Д. Неруну болгаш күрүселериң база чазактарнык еске-даа баштыгынарын кээр деп манап турар.

Сессияга АКШ-тын төлөөлери күрүне секретары Гертер, Англиянык төлөөлери — даштыктык херектер министри Хьюм баштап турар. Сессиянык баштайгы хун айтырында чус хире айтырылар кирип турар. Оларнык эңне чугулазын — чөпсөгленишкини бүгүнниң болгаш бүрүн дүжүрениң дугайың Совет Эвилели санадап кириген.

Делегейниң он-он чурттарыннык парлагаларыннык, радиозунуң болгаш телевиденизиниң ийи муң төлөөлөкчилери сессияда олуржуп турар. КНО-нун бажынынык чанында кижилер хөй-хөйү-биле чыгылып алган, хурал залында чча медээлериң четтикпейи манап турарлар.

Тургустунган чаңчык эзуагар сессияны Кол Ассамблеянык эртенк XIV сессиянык Даргазы — Перунуң төлөөзи Белаунде ажыткан.

Чаңчык болган болданышык муңтазынык соонда Ассамблея мандат комиссиянык томуйлап болгаш сессиянык даргазын сонгуурунче кирипкен.

Күрүнеге 3000 тонна тарааны садар планын хуусаа бетинде күүседири дээш демиселге Би-Хем районун эр, хөзөмөн колхозчуларынын, бүгү хөй-ниитизиниң улуг будурулгечи тилелгезин СЭКП обкомун болгаш обкомунун сөзүчү ханымшыкы-биле демдегеп тур.

Күрүнеге пландан амыр 850 тонна тарааны садар дээш ницхизанчарга байыр чедеирп тур бис. Оң-беле нады дүжүт ажаап алышыкынын, үрезин болгаш мал чөминеге тараалар уруп алырынык темпिलерин күштелдиреринче, мал чөмнериниң бөлеткелини дооза-

СЭКП ОБКОМУ.

ОБЛКУУСКОМУ.

Би-Хемниң тараажылары хүлээлгезин күүсеткен

Би-Хем районун тараажылары бо чылын агаар-бойдустун байдалы чырамычалык эвес болган-даа болза, чүгээр эки дүжүтү өстүргөн.

Сыпта турбушман тараа — дүжүт эвес болгай дөзүн районун ажилчиштери эки балып турганнар. Ичинга оларнык бүгү-ле сагыш-сеткил тарааны өң дүргөн кестиреринче, бөдик шынарлык кылдыр бастырып алырынче, күрүнеге тараа садарынык планын хуусаа бетинде күүседириңе утланган турган.

Районун колхозтарынык болгаш «Өң» совхозтук хөй-хөй ладетчиртери, комбайнерлери болгаш трактористтери дүжүттү дүргөн болгаш чидиргич болгаш алырынче, тарааны күрүнеге садарын хуусаа бетинде күүседириңе ыргачык эки ажаап, күш-ажыгыч маалдык чоруун көргүскөн. Каз хуңерде комбайн бичин-даа аваа турбай, үрелинде болгаш үзүктөлүшкөн чокка ажаап турган.

СТС-тиң комбайнерлери С. С. Мезев, А. П. Куларин, «Кызыл тараачын» колхозтук комбайнерлери Цибин алышкылар, «Искра» колхозтук комбайнери Бочнев, «Хадчы» колхозтук комбайнери В. И. Блинов «Тилелгез» колхозтук комбайнерлери Төвшөн Осман-оол, Сугаракон, совхозтук комбайнерлери Белеков, Ило-симов болгаш оон-даа эселер хүнүттү 20—30 гектар тарааларын ажаап, тараа дөш демиселге шыгарып үнгөннер. Илангыя комбайнер С. С. Мезев биле тракторист Баранжиц Алай-оол комбайн-биле шуут кестирип болгаш тавымчалык кестирип турган, 18 ажал хүшериниң дүргүзүндө 427 гектар черин тарааны ажааганым демдеглес аргажок.

СТС-тиң, Минусинск АТБ-зынык болгаш колхозтарынык чоламчылары комбайнердан шапчылар болгаш шапчылардан күрүнегиң тараа шыгамырынык черлеринче тарааны саат чокка дайылап турганын колхозчу тараажылар өөрүп четтиришиң-биле демдегеп турган. Илангыя Минусинск АТБ-зынык чоламчылары эштер Селин, Чупраков, Гербунов, Молчапов, Корягин, Железов, Попов, «Кызыл тараачынык» — Соколов, кылдыр күүсеткен.

Бошкарор, Доронин, Хоменко, «Тилелгез» — Решетов болгаш оон-даа эселер тарааны дүн-хүн чөк дайылап, кончук ая-сеткилдег ажилдашканнар.

Колхозтарынык болгаш совхозтук партия организациялары тараа ажаап алышыкынын дүргөн доозарын, күрүнеге тараа садар талазы-биле социалистик хүлээлгезин хуусаа бетинде күүседириңе боттарынык ажилчылык кол чүдүп кылдыр тургускан. Ажаап алышыкынык ажилдарынык бөдик шынарлык болуру дөш демиселде политиктиг ажилдык чарыкбас кээр болдурган.

Механизаторларнык болгаш колхозчу ажил-ишчилериниң ортузунга партия организацияларынык хүн бүрүдөги полит-массалык ажилы, дүжүт ажаап алышыкынын шынары дөш түскөй эртемнелерин болгаш ажил-ажык удуртчуларнык шаг үрүткүч контрол тараа ажаап алышыкынын кылдыр-даа үе-чазанында оң чидирип болдурбас артык берген. Ол дөргө тарааны ниити чыналдазын көзүдериңиң чугула куралызырынык бирөөзи болган.

Тараа ажаап алышыкынын болгаш күрүнеге тараа садарын районун «Кызыл тараачын» (даргазы эш Астафьев, парторганизация секретары эш Попов), «Искра» (даргазы эш Дежнев, парторганизация секретары эш Рабитов) колхозтары өң шалымкын чорудун, тараа садар талазы-биле социалистик хүлээлгезин хуусаа бетинде күүсеткенер. Механизаторларнык хүн бүрүдөги ажилың түңдөлерин үргүлчү үндүрүп, муңачыларга шилчи чоруур тужугаштары болгаш ахта шапчылардан тыспыр чорук бо колхозтарга тараа ажаап алышыкынын үзелде күш-ажыктың бүтүрүчүлүгү дыка бөдик көдүрер арганы берген.

Районун бүгү тараажыларынын, механизаторларынык болгаш бүгү ажил-ишчилериниң Төрөн чуртунун мурунуга хүлээлгезин күүседириң дөш кылымжк ажилдарынын түңдөлин район күрүнеге тараа садар хүлээлгезин сентябрь 20-де 102 хуу-

Каттышкан Нациялар Организациязынык Кол Ассамблеясынын XV сессиянык Никита Сергеевич Хрущевтун тайбынын хөзө дээш кайрачын аян-чоруун деткир деп эңгүзүлдө удуртулга болурагаш, районун дөшө ажил-ажыгынын ажил-ишчилери боттарынык аргаларын болгаш куралызырынын санап көргөш, күрүнеге ам-даа 850 тонна тарааны немей садарын шиттирлээ.

Кызылдың медицина училищениң 80 ажал сургуудалары, УВД-нин, ИГБ-ниң болгаш еске-даа албан организация черлериниң коллективтери биетин районун колхозтарынык болгаш совхозтук тараа ажаап алышыкыныга идеякыл дүзалжак турарын сеткил ханымшыкы-биле, өөрүп көрүп турар бис. Илангыя ИГБ өргөлиниң «Тилелгез» колхоза ажаап турган, майор И. Е. Селизвестовка баштапкан бригадалык дүжүт ажаап алышыкыныга тергин эки ажаап, хүн бүрү кылдыр ажилынын нормалы 180—200 хуу чидир күүседиң турганын онзалал демдеглээр керек.

Районун ажилчы чопшары, ылангыя Туранның ортамк школызынын, СТС-тиң, коммунал ажил-ажык контролазынын, районун, Курбанкынык, Хадчынык сөс чыл школызынык коллективтери боттарынык районун ажалар дөш чөс-басы колхозтарынык шөлдөринде сорук киришинин ажап турарлар. Районун тараа бөлеткелиниң контролазынын коллективти бо чылын кончук чогадыкчы тавымшыкынын, шалымкын ажаап турарын айтыры чугула.

Биетин районун ажил-ишчилери немей алган хүлээлгезин чединикиниң күүседириң-биле чергелештир, артык тарааны чидиргич чокка ажаап алыр, келир чылдык дүжүлүңе четтир хөмчөдөңг, эки шынарлык үрезини уруп алыр, ниитилик малыңа быжык чөс-сууну тургузар дөш бо хүнерде улам-на күженишикениң, сорук кирген ажилдап турар.

А. ГРАДОБОВ, СЭКП-ниң Би-Хем райкомунун секретары.

Күрүнеге тараа садар хүлээлгезин күүсеткен муңачыларга байыр!

СЭКП обкомунга болгаш облкүүскомга

Би-Хем районун ажилчы чөшү областың тараа бөлеткелдериниң планын күүседириңе үлүг-хууну кириер дөш демиселешкан, сентябрь 20-де күрүнеге тараа садар оналдымын 102 хуу күүседириңи хандырган. Каттышкан Нациялар Организациязынык Кол Ассамблеянык XV сессиянык Никита Сергеевич Хрущевтун тайбың аян-чоруун икиң күз-бөдө деткишишап, районун дөшө ажил-ажыгынын ажил-ишчилери күрүнеге 850 тонна тарааны немей садарын шиттирлөө.

СЭКП РАЙКОМУ.

РАЙКУУСКОМУ.

СЭКП обкомунга болгаш облкүүскомга

СЭКП ТБ-нык декабрь Пленумунун шиттирлеринге сорук кирген «Межегей» совхозтук коллективни күрүнеге тараа садар хүлээлгезин сентябрь 20-де күүседиң, 5112 тонна тарааны сагыш азы доктапкан онзалда 102 хуу күүсеттиген. 212 тонна картофельди, 200 тонна ноталарын база саккан. Боттарынык аргалыкысты санап көргөш, күрүнеге 1000 тонна тарааны немей дүжаарып болгаш 400 тонна тарааны совхозтар аразынык фондусунга уларып хүлээлгеп тур бис.

Совхозтук директору В. ПАШЕНКО.
Парторганизация секретары С. НАСЫК-ДОРЖУ.
Ажилчы комитетиниң даргазы Т. БУКОВ.

„Межегей“ совхоз эштери В. ПАШЕНКО, Г. БОРЗЕНКО, С. НАСЫК-ДОРЖУ, В. НИКИТИН, Д. ЛЫСАК, А. СУВОРОВ ОЛАРГА

Күрүнеге үш чүс муң пуд тарааны дүжаар планын хуусаа бетинде, артында областың совхозтарынык аразында бир дугалардык күүсеткениң дугайында «Межегей» совхозтук партия, комсомол, профсоюз организацияларынык, бүгү ажил-ишчилеринге СЭКП Тыва обкомун болгаш облкүүском икиң байыры чидирп тур. Бо үлөгериңер эзуагар дүжүт ажаап алышыкынын дүргөн болгаш чидиргич чокка доозарын, үрезин, мал чөмү тарааны планыңа хөмчөдөңг-биле уруп алырың, күсүк аңгыс аңдыр-ылгалынын, мал чөмнериниң бөлеткелиниң планын күүседириң, хөй тарып боозадыр ажап, кыштагылашыкты бөлеткелди чединикиниң чорударын, дүк, эйт, сүт дүжаар талазы-биле социалистик хүлээлгезиниң база күүседириңи стмелдирген. Бо бүгү болза совхозту областың муңачкы ажил-ажыгынын демиселге көдүрөриңге коллективтиң, парторганизациянык, бүгү хөй-ниитилин быжык шиттирелиңиң чөшө көргүзүп болур.

СЭКП ОБКОМУ.

ОБЛКУУСКОМУ.

Колхоз даргазы эш КИСЕЛЕВНА, парторганизация секретары эш ФОМЕНКОГА комсомол организациязынык секретары эш САРАПУЛОВКА

Сентябрь 20-де күрүнеге 196 муң пуд тарааны садып социалистик хүлээлгезин күүсеткен болгаш малдык бөдүн чөмнери бөлеткелериниң планын, күрүнеге дүк садар хүлээлгезин база күүсеткен дугайында Би-Хем районун «Коммунистче орук» колхозунун эр, хөзөмөн колхозчуларынык СЭКП обкомун болгаш облкүүском икиң байыры чидирбишап, дүжүт ажаап алышыкынын, эки шынарың үрезин урупкунуң, күсүк аңгыс аңдырлыгыны эң чөккү хуңерде доозарынче бүгү күштерин садыр, хөй тарып боозадырынын планын күүседириң, мал кыштагылашыкыныга үлөгериң бөлеткелди чорудар, өң-биле Улуг Октябрьнык 43 чыл онза артедьдиң кежигүнери талантыг тажуралык дөзөниңе быжык бүтүрелди илередиң тур.

СЭКП ОБКОМУ.

ОБЛКУУСКОМУ.

Межегейжилериниң тиелелгези

— Тараа ажаап алышыкынын кыса-ла хуусаа чидиргич чокка чоруда! Күрүнеге тараа дүжаарынын планын хуусаа бетинде күүседиңиңер! Мындык совхозтук тараажылары мындык лозунуң ажап-биле ажаап алышыкынын сезонун чугула кампанызын эгелөөнер.

Баштайгы хүнерде чөмдөк четпестер тургана ону дүргөн-биле чыдаган болгаш тараа дөш демиселге багыт эвес көргүзүлгенин чедип алган бис.

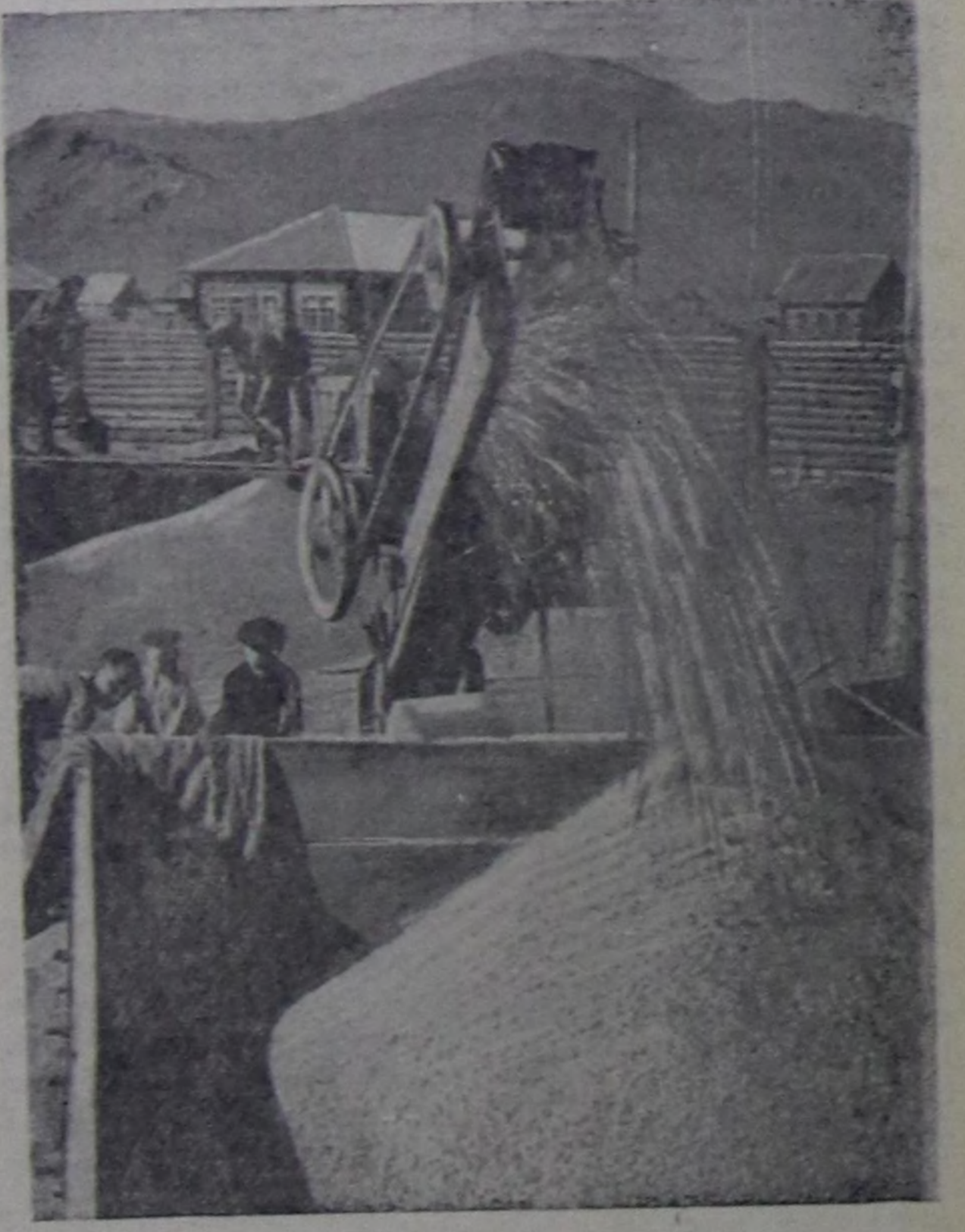
Күрүне шыгамырына үш чүс муң пуд тарааны кириер дугайында алган социалистик хүлээлгезин биетин совхозтук тараажылары боттарынык 20-де алдарың-биле күүседиңиң шыдап. Күрүнеге 5112 тонна тарааны дүжааган ийке, азы көргөдүргөн онзалдымын 102 хуу күүсеткен. Оң аңгыла үрезин фондусунга 2600 ажал, мал чөмнеринге 1000 тонна тараа урдунган.

Совхозтук механизаторлары бол-

гаш ажилчы, албан-хаакчылары боттарынык бар аргаларын болгаш куралызырынын санап көргөш, күрүнеге тараа дүжаарын ам-даа улал-байлап деп шиттирлөө болгаш мурунуга дүжаагынын кырыңа немей 1000 тонна тарааны сентябрь 29-тун бетинде күрүне шыгамырыңа кириерин, ол ымыша 400 тоннаны совхозтар аразынык үрезин фондусунга уларып хүлээлгептер.

Бо чединикиңер болза совхозтук ажил-ишчи коллективниң, ажаап алышыкында дүзалжакыры-биле Кызыл хоорайдан шөфтөп келген ишттерин чыгыш ая-сеткилдег күш-ажыгынын түңдөлинде чедип алдыган дөзөни демдеглөөри чугула.

Ажаап алышыкынын баштайгы хүнеринде өгөлөөң-ле тараа дөш демиселдиң өң-өн муңаччылары шылтаран үнгөн, оң чидээңге, «С-6» деп 2 комбайн-биле 1370 га черин тарааны ажаап ап, 3 сезон нормалын күүсеткен В. Лео-

Би-Хем районун «Кызыл тараачын» колхоз ажил-ажык аргелиниң тараажылары күрүнеге тараа садарынык онзалдымын амыр күүсеткен, күрүне шыгамырыңче тараа өсөртүүн болгаш ажаап алышыкынын ам-даа үргүлчүлүк турар.

Фотоу. Г. Сиротинниң.

ОБЛАСТА КҮРҮНЕГЕ ТАРАА САДАР ХҮЛЭЭЛГЕЛЕРИНИҢ КҮҮСЕТКИНИП ТУРАРЫНЫҢ МЕДЭЗЗИ

(1960 чылдың сентябрь 20-де)

Районаар	Күүсеткен хуузу	Сөөлгү беш ховуктун онзалдымын күүсеткен хуузу
Би-Хем	102,0	118,3
Коз-Хем	72,1	62,7
Улут-Хем	70,2	128,4
Чөөн-Хемчик	56,8	71,4
Танды	55,3	57,6
Чал-Хал	49,0	22,5
Өң иштинде совхозтар:		
«Межегей»	103,0	158,7
«Кызыл партизан»	58,5	55,8
«УТКА 25 чылы»	56,1	87,5
«Тилелгез»	45,9	47,7

Сентябрь 20-ге чидир областа күрүнеге тараа садар хүлээлге 63 хуу, а беш ховуктун онзалдымын 63,9 хуу күүсеттиген.

МЕЖЕГЕЙ ХОВУЗУНУҢ МААДЫРЛАРЫ

Совхозтук комбайнери В. ТИМКОВ. Пудучилищеник студентизи СЕДЕН БОРБАН. № 1 АТБ-нык чоламчы Ю, НИЖЕГОРОДЦЕВ. Совхозтук тракторчи КУУЛАР БҮРБЕШ.

КОМСОМОЛ АЖЫЛЫН БЕДИК ДЕННЕЛЧЕ

— ВЛКСМ обкомунда партия организациымы болза аппараттын ажылын улам экижердинге буту кемчет-беле дийг бээр, ачыкта тодрай болгаш эзелке чорукту чедип алып, ВЛКСМ обкомунун бюрозунун шийтпирлерин амыдыралга ботандырар, оларнын күүселдезинин контролон организастаар хүзүлгелинг— деп, парторганизациянын секретары эш Казанов бодунун илеткелинге чүтаалаан.

Комсомол организациаларнын ажылынын мураакчы дураулагымы-беле таныжар дээр бистин акылдакчыларымыз элени хэй крайларда болгаш областга чоругулан деп, ол демдеглаан. — Битке теоретиктин семинар октябрдан эгелеп ачылдаар, партиянын Дээди школарын Ленинград хоорайга дооскан эш Чооду ону удуртук. Ол бүгү болза ВЛКСМ обкомунун аппаратынын ажылдакчыларынын ажы-ишчи мергеженин бидеринге дузалал келген болгаш моон сонгаар-даа дуалаар алаар. Коллективте 11 агитаторлар ачылдап турар. Бистин ажылдакчыларымыз Шүшенек суурда В. И. Лениндин музейинге барып, уаут баштычындын шалтулге үезинде амыдырал-чуртталгамы-беле болгаш ажы-чорудулгазы-биле талышкан.

17 кижиле составтыг дружина хоорайга болгаш паркс 8 удаа дежурныйлаашкынын эртирген. Чоруттунган чамдык ажылдар-биле черегештир партия организациымынын ажылында уаут четпестерин сагал берген коммунистер шыгыны шүтүмчүлээн. Комсомолчу кадрларнын өөрдилгезин болгаш кижизиндилгезин ам-даа четпес болуп турарын олар демдеглаан.

— Теоретиктин семинар отчёттук үезинде ачылдаваан, ооң удуртучузу эш Макеичева семинарнын тематиказын безин ачылдап кылбаан. Комсомол обкомунун коллектив хоорайнын хей-ниини амыдыралына кошкак кирип турар— деп, коммунист эш Шаршин чүтаа-

лаан. Профвилел, комсомол болгаш хей-ниинин эске-даа организациаларын партия организациымы четпес удуртук турар, ооң түнүселинде 1960 чылда профвилел организациымынын чангыс-даа хуралы болбаан. Иччигаш месткомунун даргазы коммунист эш Посохинин дика четпес ачылдап турарын коммунистер шүгүмчүлээн.

Комсомолчу удуртукчулар ботывынгыр уран чүтүлдү концерттеринге, спорт маршдалаарына боттыр-бузе-биле кирип ужураут, ишдыг түр-бузе ВЛКСМ обкомунда ботывынгыр уран чүтүлдү доктаамал ачылдап турар болгашу безин чок. Иччаарга ВЛКСМ-ин эге организациынын секретары эш Жапка боду уаут байыр-надымнар таварыштыр хаал белектер турар концерттерге безин киришпел турар.

— Аныктарнын мурунуга лекцияларын болгаш илеткелдерин үргүлчү кыллары бистин дорт хүзүлгевис болуп түрбузе, комсомол ажылдакчылары бистер лекцияларын, илеткелдерин ам-даа кончук өзөш кылп турар-дыр бис— деп, эш Чооду чүтаалаан.

ВЛКСМ обкомунун аппаратынын ажылында организастык, дугуржушкуну болуп чоруктуу ам-даа четпезин, чамдык ажылдакчылар күш-ажылчы сагылга-чуруму быжыгалаар дээр четпес демисиж турарын сагал берген коммунистер демдеглаан.

Комсомол обкомунун органы «Тыва-ның аныктары» солунуну армынарына обком ажылдакчыларындан эш Макеичевдан эске кым-даа чүе биживейин турарын хурал дика четпес деп санаан.

ВЛКСМ обкомунун партия организациынын ажылын болгаш аппараттын ажылдакчыларынын ортузунга кижизиндилгелиг ажылы улам илай экижердинче коммунистерин кичээнегийн угландырып турар шийтпирин отчёт-согудалагы хурал хүзүлээн алган.

Он чыл поварлар келген

Торгалыгнын сес чыл школанын столвазынын чом кылдыр чегинге кирип келдире, ак хазад кеткен, кайгамчык шовал карагарыг, өрес-капшагы повар уруг чай-кымыз чок ачылдап турарын кижи доронан-ван эскерип каар.

Ол дөргө бо школанын столвазыныга он чыл поварлар келген Догак Уйнукай-дыр. 1950 чылдын күзүндел эзелчеде ол аааа үзүкчүл чок ачылдап, бодунун повар мергеженин соксаал чок белидип,

каандыг-даа чемнерин белектер билдир кылдыр чанчыга берген. Аш-ченин эки шыварлыг кылдыр белектер, өренчилерге эпиг-ээлдек болганы-биле оларнын болгаш ала-елерини хүндүтелини ол чаалап алган. Ажылга кызымык, бердинген чорук дээр Донгак Уйнукайнын школанын дирекция чери мактап, шанвал-даа турар.

Мал продуктуларын күрүнеге садарын дүргедедир

Улут-Хем районун «Чодураа» колхозу күрүнеге эът, сүт, дүк садарын чартык чылда планын күтсетпаан. Күрүне мурунуга хүзүлгелерин күүседир дээр артель баштаар чери, партия организациымы бир яныз кемчелерин ап турар. Коммунистерин ниити хуралында мал ажылынын продуктуларын күрүнеге садарын планын күүседирини айтырымын чүтаалашкан болгаш чөгүрү шийтпирин түдүрген.

Партия организациымынын шийтпирин күүседир-биле малчынар, мал ажылынын тускай өртемчилери август айда болгаш сентябрнын баштайгы чартында куженинскини ачылды чоруткан. Барык бир ай иштинде 1582 баш ирттерин болгаш хойларын колхоз дужааган, оң денгизли 652 центнер болган. Секиртилгеге турган шарыкыгаштар 32 баш дужааганын, оларнын бирээзинин дензини ортумаа-биле 260—270 кг. Оон аныкта артель 1,5 тонна агарын, 30 ажыг тонна сүтү база дужааган. Сүт-баран фермалары салган судун саадатпай, хүнүнү-не Шаган-Арыг хоорайда аппараты дужаап турар апарган.

Колхоз күрүнеге эът дужаарын үзүктелдирбестей берген. Тускай сеп-

миртилгедө 1500 баш хой, 130 баш мыйыстык бод мал, 140 хавааннар бар. Х. Сентигиничин каларын турганы болгаш дужааганы 60 шарыкын бирээсинден-не хонукта денгиз немелдеси 800—1000 грамм чедип турган. Иччангаш күрүнеге эът садарын планын чүтаажок күүседип болурунуг аргазы бар деп чүе моон-на билдиргип. Ам чамык ужур бо ачылдын темпизин дүргедерип-де.

Ийн фермаларнын август айда салган сүдү мурункудан немешке, фермалар кылат 38.000 кг сүтү турган. Саанчылар Т. Калбак-мыс, Б. Сержинмаа, Д. Бичедей сентябрь эгезинге чедир итер бүртүлгөн 800-900 кг сүтү саап алганын. Фермаларнын ажылдакчылары күрүнеге сүт садарын планын чөгүрү үезинде күүседир дээр ачылдап турар-аар.

Күрүнеге садар мал ажылынын продуктуларын сип хемчээли ам-даа хей дөргөн утуп болбас. Күрүнеге эът, дүк, сүт садарын планын күүседиринге буту бар аргаларын ажыгалаар шыгыны негеттиррин турар.

Д. ЧАМЗЫРЫҢ.

ЧЕДИ ЧЫЛДЫН БАШТАЙГЫ ТУДУУ

Иркутск область. Слюдянка хоорайнын чөгүлдө Похобихи хемини шымазында «Перевал» дээр күчүлүг бүдүрүлгө чери өзүп үнгөн. Анаа үш-ле чылдар мурунда тудуг амыларын эгелээр-даа база, бо хүннерде хонгалаар фабрика долу чүтүзү-биле ачылдап турар болгаш демир орукту салган, автомобильдин чаагылыг оруу туттуган, аскалыг орукту кылган. Ажылчыларнын уугу суурга база өскөн.

«Перевал» — Иркутск областын мураакчы бүдүрүлгелеринин бирээзи. Чурунта: ийги хонгалаашкынын фабриказынын хевирин болгаш аскалыг орук. Фото М. Миневитин.

Тыва автономнуг областа хей уругларлыг иелерни «Иениң алдары» орденнер болгаш «Иениң медалы» медалдар-биле шаңнаар дугайында РСФСР-нин Дээди Сөвединин Президиумунун ЧАРЛЫ

РСФСР-нин Дээди Сөвединин Президиумунун мурунундан шаңнаары бола:

ТОС УРУГЛАРЫ ТӨРӨН БОЛГАШ ИКИЖИТИКЕН ИЕЛЕРНИ «ИЕНИҢ АЛДАРЫ» ОРДЕННИҢ I ЧЕРГЕЗИ-БИЛЕ

1. Даваа Ышкү-Саар Чымбыевна — Эрлин районун «Чаа орук» колхозунуң колхозчузу.
2. Дыртый-оол Чамаа Бульчуновна — Танды районун Балгазын көдээ Сөвединде өг-бүлө ээзи.
3. Куулар Дакаа Барыймаовна — Чоон-Хемчик районун «Октябрь 30 чылы» колхозунуң колхозчузу.
4. Самбу Ишней Манчировна — Танды районун Балгазын көдээ Сөвединде өг-бүлө ээзи.

СЕС УРУГЛАРЫ ТӨРӨН БОЛГАШ ИКИЖИТИКЕН ИЕЛЕРНИ «ИЕНИҢ АЛДАРЫ» ОРДЕННИҢ II ЧЕРГЕЗИ-БИЛЕ

1. Агапова Агафия Фатеевна — Чаа-Хөл районун Чаа-Хөл суурда өг-бүлө ээзи.
2. Анай Ховалыг Сүрөчмей — Улут-Хем районун «СЭКП-ини XX съездин» колхозунуң колхозчузу.
3. Дамчат Монгуш Селек — Чаа-Хөл районун Ленин аттыг колхозунуң колхозчузу.
4. Монгуш Биченей Дамбоовна — Чадаана хоорайда өг-бүлө ээзи.
5. Монгуш Мамыла Чимтейевна — Эвүр районун, «Торгалыг» колхозунуң колхозчузу.
6. Очур Сат Дамчатовна — Чаа-Хөл районун «Найырал» колхозунуң колхозчузу.
7. Сат Канычмыр Чымова — Чадаана хоорайда ачылчын.
8. Силикмаа Самбу Долдикай — Улут-Хем районун «Чодураа» колхозунуң колхозчузу.
9. Тэмдэй-оол Саньк Даржаевна — Улут-Хем районун «СЭКП-ини XX съездин» колхозунуң колхозчузу.
10. Тун-оол Сай-Сүрүн Шойдуконна — Чаа-Хөл районун Чаа-Хөл суурда өг-бүлө ээзи.
11. Шырап Анай Бадарчы — Эрлин районда ортук школа башкызы.

ЧЕДИ УРУГЛАРЫ ТӨРӨН БОЛГАШ ИКИЖИТИКЕН ИЕЛЕРНИ «ИЕНИҢ АЛДАРЫ» ОРДЕННИҢ III ЧЕРГЕЗИ-БИЛЕ

1. Дамдын-оол Денизмаа Шыраповна — Улут-Хем районун «Улут-Хая» колхозунуң колхозчузу.
2. Дембирел Бемза Тойлу — Эрлин районун «Чаа орук» колхозунуң колхозчузу.
3. Кошкар-оол Карамай Селектитовна — Эвүр районун Дуг-Дуг көдээ Сөвединде өг-бүлө ээзи.
4. Күдер-оол Белек Саган-ооловна — Улут-Хем районун «Бүш-ажылдык хостуу» колхозунуң колхозчузу.
5. Куулар Серен Маскыровна — Чоон-Хемчик районун «Коммунизмче орук» колхозунуң колхозчузу.

6. Кызыл-уруг Донгак Бечил-ооловна — Эвүр районда школа башкызы.

7. Мыгыс Татьяна Чыргаловна — Чаа-Хөл районун «Найырал» колхозунуң колхозчузу.
8. Ловца Богдан Поржумаа — Эрлин районун «Мерен» колхозунуң колхозчузу.
9. Лойгу Наталья Довдаловна — Эрлин районда школа башкысы.
10. Мандал-оол Далчин Кыыл — Эрлин районун «Чаа орук» колхозунуң колхозчузу.
11. Монгуш Докпал Бомбуевна — Чадаана хоорайда өг-бүлө ээзи.
12. Монгуш Серенмаа Дамчайовна — Чоон-Хемчик районун «Коммунизмче орук» колхозунуң колхозчузу.
13. Спуйлаа Монгуш Намлак — Чаа-Хөл районун Ленин аттыг колхозунуң колхозчузу.
14. Пирлей Анастасия Болду-Хунаевна — Чоон-Хемчик, районун Сталин аттыг колхозунуң колхозчузу.
15. Сат Уругбаа Данамыровна — Чаа-Хөл районун «Бурунгаар» колхозунуң колхозчузу.
16. Селикмаа Ирина Самбуу — Эрлин районун «Чаа орук» колхозунуң колхозчузу.
17. Тартык-Нара Ышкү-Саар Дулуш — Улут-Хем районун «СЭКП-ини XX съездин» колхозунуң колхозчузу.
18. Хорбаа Самсаа — Эрлин районун «Кызыл сылдыс» колхозунуң колхозчузу.
19. Чолдан Түлүш Чулдуконна — Чаа-Хөл районун «Найырал» колхозунуң колхозчузу.
20. Чусумба Анна Сапчыевна — Чаа-Хөл районун «Найырал» колхозунуң колхозчузу.

АЛДЫ УРУГЛАРЫ ТӨРӨН БОЛГАШ ИКИЖИТИКЕН ИЕЛЕРНИ «ИЕНИҢ МЕДАЛЫ» МЕДАЛДЫҢ I ЧЕРГЕЗИ-БИЛЕ

1. Ансай Кур Арин — Эрлин районун «Коммунизмче орук» колхозунуң колхозчузу.
2. Арандол Бичи-уруг Айжы-ооловна — Чаа-Хөл районун Чаа-Хөл суурда өг-бүлө ээзи.
3. Белмаа Александра Эзелчиновна — Эрлин районун «Кызыл сылдыс» колхозунуң колхозчузу.
4. Билдикмаа Кундун Опиновна — Улут-Хем районун «СЭКП-ини XX съездин» колхозунуң колхозчузу.
5. Дамба Биликмаа Музук — Эрлин районун «Чаа орук» колхозунуң колхозчузу.
6. Дарган Назим Далгаа — Эрлин районда ортук школаның ажылчыны.
7. Дарычы Кыргыс Намчылоовна — Чаа-Хөл районун «Найырал» колхозунуң колхозчузу.
8. Дас Ховалыг Чамарай — Чаа-Хөл районун «Найырал» колхозунуң колхозчузу.
9. Донпай Норбу Киж-оол — Улут-

Хем районун Ленин аттыг колхозунуң колхозчузу.

10. Доржу Чодлак Сураовна — Улут-Хем районун Жданов аттыг колхозунуң колхозчузу.
11. Дүвага Натпип Монгуш — Улут-Хем районун «X Улут хурал» колхозунуң колхозчузу.
12. Иргит Долчан Араптановна — Чоон-Хемчик районун «Искра» колхозунуң колхозчузу.
13. Кичил-оол Бичалдей Донгаконна — Улут-Хем районун Ленин аттыг колхозунуң колхозчузу.
14. Иев Ооржак Каштановна — Эвүр районун «Кызыл туку» колхозунуң колхозчузу.
15. Мыргыс Норубель Магыбаловна — Эрлин районун Эрлин көдээ Сөвединде өг-бүлө ээзи.
16. Манзыркыч Хандалбай Дамыновна — Улут-Хем районун Ленин аттыг колхозунуң колхозчузу.
17. Мендемей Дончаймаа Карага — Танды районун «Совет Россия» колхозунуң колхозчузу.
18. Намзат Монгуш Селиповна — Чаа-Хөл районун Ленин аттыг колхозунуң колхозчузу.
19. Олай Борбанай Семеновна — Эвүр районун «Торгалыг» колхозунуң колхозчузу.
20. Ондар Херел Кожоовна — Чоон-Хемчик районун Ленин аттыг колхозунуң колхозчузу.
21. Ондар Часкал Кедейновна — Чадаана хоорайда өг-бүлө ээзи.
22. Ооржан Сүрүн Эренсалиевна — Эвүр районун «Кызыл туку» колхозунуң колхозчузу.
23. Самданам Чаш-уруг Долбаевна — Чаа-Хөл районун «Бурунгаар» колхозунуң колхозчузу.
24. Санчаа Норбаа Данларовна — Чаа-Хөл районун «Бурунгаар» колхозунуң колхозчузу.
25. Санчай Биче-оол Түлүшевна — Улут-Хем районун «УТКА-ның 25 чылы» союзотун ажылчыны.
26. Санчай Уйнукай Санчезевна — Чаа-Хөл районун «Бурунгаар» колхозунуң колхозчузу.
27. Севил Негей Дугтеовна — Эрлин районун «Кызыл сылдыс» колхозунуң колхозчузу.
28. Сок Бимба Нураат — Эрлин районун Эрлин көдээ Сөвединде өг-бүлө ээзи.
29. Соловьева Александра Григорьевна — Чадаана хоорайда өг-бүлө ээзи.
30. Сууртаева Капиталина Кузьмовна — Танды районун Балгазын көдээ Сөвединде өг-бүлө ээзи.
31. Тумат Еланавета Сереновна — Улут-Хем районун «Чодураа» колхозунуң колхозчузу.
32. Чакалбай Ховалыг Оржумановна — Чаа-Хөл районун Ленин аттыг колхозунуң колхозчузу.
33. Чолдан Ховалыг Чамажыковна — Улут-Хем районун «СЭКП-ини XX съездин» колхозунуң колхозчузу.

(Уланчылыг).

Партиянын амыдыралында чугула үе

(ФКП(б) IX конференциязынын ажыттыгын хунүнден бээр 40 чыл болганынга)

РКП(б)-ин 1920 чылдын сентябрыда бооп өрткен IX конференцияны Коммунист партиянын төөгүзүңгө чугула үе болуп кирген.

Конференция мындык кол айтырыгыларын: РКП(б) ТБ-ның отчётун партия тургузунуң эзелчелиг сорудаларын чүтаалып көргөн. Антантаның үшүүлоху чылча шаварын организастаарында, ажыл-айныгын тайбын тургузупшүчкө шийтирине таарымчалыг байдалдарын чаалап алгырында, партиянын хүрөөлеринин чангыс-эвиин быжык-лаарында болгаш ооң дайымчы аргазын күштедирине, коммунистерин меделерин болгаш икепелени бидеринге уугу ролюду ол ой-наан.

Конференция ТБ-ның политиктич отчётун В. И. Ленин кылган. Ол илеткелди кол утка-шынары болза Польша-биле дайын болгаш тайбын дугайында, Врангельдин шериглерин шычча шаварында күштерин белекээр дугайында айтыры бола.

Антантамың ийги походуун чылча шапкадынчы өсүлдө түр үенин тайбын даш алымынны эгелээр болган ол 1920 чылдын апрельдин төнүдүңгө чедир үргүлчүлөөн. Иштики контрол-полицейиниң кол күштерин чылча шапкамы, даштыкы шериг интервенциязынын ажык, чыгыт хевирлеринин буурап дүшкөн чорук Совет күрүненин бүтү дегелеге байдалын элөөн экижердинге чедирген. Антантаның бирги, ийги по-ходтарынын чылча шаптарынын түпкөлинде интервенцияларын болгаш ак-твардейшилерин оларнын түр эжелден алган турган девискеринин барык шүтүзүндан аштап арылган. Чүрт, одалга, металл, аш-чөм бола-гаш эске-даа ол ишкыч чүтүлдөр бо-

го үеде АКШ-тын империалистери эске чурттарын империалисттик ратаннары-биле элдөп Конгоун, астуң иштики хевирлеринге хал-зарлап, ол чурттарнын боттарыны азактарыга шалтык кылп турар 1920 чылдын апрель 25-те ак-полк-тар дайын чарлавын калбак ша-вар халдаашкынын эгелээр. Ооң-биле калы Врангель Крымдан ша-вар алдаашкынын чоруткан болгаш Дон-басска кыжанып турган. Түр үенин иш алымынны иччаар доогулан олган Антантаның үшүү походу эгелээр.

Ак-полкларнын шавар халдаашкынын доктааткан, Коммунист партия биле Совет чазак уугу ша-вар халдаашкынын белектеринге емежелери доран алган. Партия-нын ТБ-ны «Польша фронт болгаш истин сорудаларымыз» деп болу-гуч темелеринге тымыды дайын бай-далына таарыштыр тургузар болгаш фронтуну быжыглаар талазы-биле тодрайг кемчелерин айтып, эже-кечирлерге алмунг согутну боорин-Совет чурттуң ажыччы чондарын кыйгарган.

РКП(б) ТБ-ның айтымшкыларын дуртулга болдурбушаан, партия совет организациаларын дайымын чылча шаварычыңе улус массаларын мобилизастаар талазы-биле ажылы салбарыган. Дайымдажык турар ар-нажыке коммунистерин чорудат дугайында улаут ажылы олар кылганын 1920 чылдын чүгү май-июньда бе-лини фронтуже 12 муң чыгтам комму-нистери чоруткан. Боо-чөпекти, оык-чөмөкти болгаш аш-чөмиңи бу-дуренин көүдөдир талазы-биле улаут ажылы партия организациалары база чоруткан.

Июльда база августун бирги чартында Кызыл Армия бүтү фронт-а чединикини бурунгаарлап, по-

литарнын истап сүрерин үргүлчүлөп турган. IX партконференцияга кыл-ган бодунун илеткелинге В. И. Ленинин чүтаалааны болза, Кызыл Армиянын тилелгези пан Польша-ны чүгө өлүмүнү мурунуга тургус-кан эвес, харын демисиж турар шийки болгаш даштыкы политикти күштерин денгизтүрүп мырынар урөөн ол хире күчүлүг садарын Барымы Европалга болгаш бүтү дегелеге харылаашкыга чедирген.

Пан Польшанын армиянын чылч-талаарына бүтү-ле аргалар Совет республикага бар турсажок, тай-бынын чарымыңе баары эргеже чугула деп В. И. Ленин санап тур-ган.

IX партия конференциямын тайбын чарар дугайында Ленинин сөзү наалы бир эш-сеткил-биле деткеэн Конференция Польша-биле тайбын-ныч вегелделерин дугайында резо-люцияны бир үн-биле хүзүлээн алган. Ол шийтпир анык Совет күрүнени даштыкы политиказынын тайбын-ныч аныкшылдыг характерин база катап көргүскөн.

Конференция «Партия тургузуу-гуч эзелчелик сорудаларынын дугайында» резолюцияны хүзүлээн алган. Бо айтырыгын конференцияга тур-гузары ол үениң байдалы неге-селген, чүге дөргө чуртта хамма-тайымын болгаш даштыкы шериг интервенциязынын доострунун бү-түтү турган. Тайбын социалист-тургузуунунуң үези улдав эгелээр деп барган. Моон-биле холба-штыр Совет эрге-чалгыраны быжы-глаар болгаш улус ажы-агынын па-гап тургузар сорулга хүнүңү айты-рымы болу берген. Ол соругаларын чединикини күүседир төлөөдө-дө партияни удуртулган, партия, совет ажылынын хевирлерин болгаш аргаларын болуп чөгүрү-биле эд-тургузар ужураут турган.

Коммунист партия, бодунун тен-дык дивес үенден организастык принциптерин хевээр артырбушаан, тодрайг төөгүлүг байдалы бары-далаал, партияни ажылдын хевирле-рин болгаш аргаларын өскөртп ту-

дуу. Хамааты зайымнын болгаш да-штыкынын шериг интервенциязы-нын үезинде партия организациаларынын ажылы дайын байдалына таарыштыр тургустунган, оон ар-галы болгаш хевирлери дайын үези-нин негелделеринге дүшкөн турган. Ол чорук организастык централизм-де болгаш иштики партияни демократиин кызыгарында илерээр. 1920 чылдын чайымында партиянын ТБ-ны партия организациаларын ажылдында улаут четпестерин, чүгү-ле партиянын чамдык ажылдакчыла-рынын массадан хооругулан, ажыл-дың аргазын дүжүметситкенин, бот-туун албан-дужаалыңн хуунуң хевир-ге сагыштын-биле ажыглап тур-галарын илереткен.

Чамдык ажылдакчылар, партияни-ниң аргаларын хажыттышаан, оттарынын ажы-чорудулгазына алгар-дужаар чорукту кодыткан турган. Партияни ажылдың аргаларынын ол хажымышына ажы-лаарына элге улаут когаралды чедирген олган партиянын амаа кижигүне-нин ортузунга таарымын чорукту бүүдүргөн. Партия кижигуң эвес ассаал-биле парторганизациалар-дын эл сыйры харылаанын тургу-ары-биле бүтү-ле бүдүрүлгелерге партияны ажык хуралдарын чорударын болгаш оларга кижигуң эвес ассааларын олуруштуруп турарын конференция сүмөлөөн.

Бүтү партияни ажылы экижер-дин болгаш партия организациаларынын ажы-чорудулгазында четпес-тер-биле демисеидин чүгүла чөпсө-болза, шүгүмчүлө болурун конфе-ренция демдеглаан. Партияни шийт-пирлерин чүгө чокка күүседирин коммунист бүртүздөн партияни са-гылга-чүрум неген турар. Иччаала-да бо шийтпирлерин талазы-биле чүе чугаалаар болгаш бодунун са-галын коммунист бээр эргезин-чере кызывын турар. Эргежок чу-гула сыйры каттыкшымынын бол-гаш чангыс апти эргежок чүгүла-хостук чугаалаажың көр чорук-биле каттыштырар херек деп Ленин ай-тып турган. Бо ленинче негеле бо-тия аладершикин IX партия

конференциязынын шийтпирлеринде тыпкан.

IX партия конференциязына «де-мократтыг централизм» удурунын үңгөн. Партияга уаур ол бүтү партиянын IX съездине ойтуу ша-вымыкынын алажок, IX партконфе-ренцияга удурулашымынын база кылган. Үк болук партия болгаш совет тургузунуң ленинчи прин-циптерин бодунун амары-мельше-викши шүтүмүн уаур тургускан.

«Демистер» массаларын болгаш ажы-агынын удурунуң болше-викши шүтүмүн уаур тургускан Эрге-чалгыраның төп организациаларын чөр-чөр организациаларын херектеринде хамарышпас турар чорук алаар неген турганнар. «Демистер» совет, ажы-агы болгаш профиле организациаларына партиянык бол-гаш ооң Төп Комитетинин удурут-галына уаур турганнар.

«Демистер» үлетпүрүн эргеле-башкарарын чангыс аай баштал-гында удурулап, күш-ажы талевин-ринге биче буржуазчы депнежелени камгалап турганнар. Коллективти удуртулганың принцип чангыс аай башталгынын принципин хүзүлө көр-бейн турар эвес, харын ону өң-биле шүтү дүшүртүп турар. Айтырыгын чугаалаажың көөр коллективти бол-уур ужураут, иччаала-даа хүзүлө аддынган шийтпирлерин күүседир дээр харысалга — тус-тус кижи-дерге оонажыр деп В. И. Ленин дем-дегеп турган. Коллективти болуу чорукту болгаш чангыс аай башта-ларын иччаар дүшүртүр чорук кү-рүне аппаратынын ажылында чан-гыс талаашкынын чайдалып бол-гаш чаштыгарларын дүрген эдип алып арганы берин турар.

Бистин чуртувус коммунистче чөпкүшүлө удуру-на совет улус бо-лор-өргөлдөңн яныз-бүрү хевирлерин, боттарынын массалык хей-ниити орг-анизациаларын улам калба-биле ачылдап турар. Ол организациаларын экономиказын, культураның ай-тырыларын шийтпирлеринге улам халдыдып турар. Коммунист пар-тия бо талазы-биле ажылдарын дег-

кип, улап баштап турар. «Ам бай-далдар социалист күрүнениң хөг-жүдөинде кол-ла угланышканын болза демократиянын бүтү кемчелер-биле хөгжүдери, бүтү хамаатылары ажыл-агы болгаш культура тургу-зушкунуң удурунуга, хей-ниитини херектерин башкарарында хаара-туздары болур» деп СЭКП-ини XXI съездинин резолюциязында дем-деглаан.

Партия кижигүнеринин идеа-тео-ретиктиг деннелин бидеринин дугайында айтырыгы партиянын IX конференциязынга чүгүлапал демд-егаан. Тайбын тургузушкуче кирге-нин биле холбаштыр партия кижигү-неринин идеа-теоретиктиг деннелин бидеттүн чүе болза ажы-агы бол-гаш культура тургузушкунунуң нарын айтырыгы шийтпирлеттин-мес турган ийги. Иччангаш амгы-геде, казан коммунист ниитиледи-ди калбаа-биле тургузары

ПЛАННЫ КҮҮСЕДИРИНИҢ АРГАЛАРЫ БАР

Чаа-Хал районун аймак-ишчилери бо чылым ийитинин малына 13000 тонна сизген белектөөр планын. Сентябрь 20-дөгү мездин өзүгүр алырга, план чүгө 42 хуу күсөттигинен. Мал чөмөрүн белектөөр аймак Ленин атыг колхозта дөөрө түрүр. Мында сизме салырынын планы 90 хуу күсөттигинен.

— Мурнада чыгдарга болзарга сизген чыым үгөтн болза-даа тараа орну чөрдө үгөтүн ийи-бүрү үгөтүн, эзелкарларын, а ол ийи-бүрү машина-биле кестимес чөрдөн сизгин хол каддыры-биле кезерин организацият, саванын бүрү-нү-биле болуп сараттааш, мал чөмөри белектөөрүнүн планын күсөдүр болуп аргалар бисте бар деп — кайы-даа колхозтарынын удурутчулары чугаалап турар.

Амгы үдө бо чүгүдә аймак колхозчулар Терезин, Даг-Аразы, Улут-Хову, Оруг, Кара-Суг, Шапчы, Сарыг-Кол болгаш өске-даа участоктарда кайымыкшынын үгөтүчүлөрү турарлар. Чжээн, «Буругаар» колхозтун Шапчыда өш Дамбаалар бригадаларын 30 ийи составыт бригада 600 га эзелкардык хөй кезиле кезип алган, Ленин атыг колхозтун өш Мартык удурткан Улут-Хову шапчыда 850 га черин саванын болуп, сараттааш эгелер турар. Мында комсомолчу-аыктардын тургустунга сизгеттиги эвенузу 60 га эзелкардын 30 ахыг газын кезип сараттаашар.

Ийиды болза-даа ийитинин малына кымык чөм-суурун тургузар аймакта улуг чөптөстөр чамдык чөрдө ам-даа илереп турар. Ийидыг «Найырал» колхозтун Терезинг участогунда саван бөлөр аймак өвөлтү үгөтүнө чөдр барык эгеленер. Мында доду калкан дош атылаан 79 га суза, 56 га арбай тарааларын үгөтүнүн бели 20—40 сантиметр чөдип турда-ла, ону мал чөми кылдыр кезип сараттаашыны колхоз баштар чөри салгы салбаан, харын ол участоктун удурутчулары өлчө ферма ийөө одардып кырген турган. Ол ийишан «Буругаар» колхозтун каддыры Сара-Норбу дөри Даг-Аразы деп черде бригаданын кезип сизгилчө болгон сизген участогунча молдугаларын кырген, дык хөй сизгиле оларга чаз бастырын үгөтүткен. Ол-ла колхозтун Шапчыда эзелка ултан 100 га кире агызынын үгөтүн кестирбей алырын кылашкан.

Районун колхозтары сентябрь 20-инг үдөнде тараа күдүгүлөөрүнүн 45 хууун кестирин алашкан. Күдүгөне тараа саварыннын планы 40 ахыг-ла хуу күсөттигинен. Оң-биле кады ховуларга 6000 ахыг га тараалар ам-даа сыпта хөвөр. Ийидыг Шапчыда участоқта тарааларын кезилдиз кидип түдүктөп турар.

Мал чөмөри белектөөр, дүжүт чаап алыр аймакдарын база күрө-нөгө тараа белектелиниң бо кире-

хожулашкыннын чөрүп келгелиниң үжүрү чөдөт? Ол болза чамыктын мурнунда шаңнада, хову, сизген бригадаларында организацият аймактын чөптө тургустунганы-биле тайлыбырлаттынар. Тарааларын шагта арыгаалар, кургудыр аймаклар өш организацияттырмаан, база «03-3», «0В-10» жарналыг машиналар замды шаңнада анаа тургулаар, «Буругаар» колхозтун шаңчыда «Буругаар» деп тараа кургудыр машиназы Ленин атыглаттырмай турар чүгү бар. Ол шаңчы савалаган тараалар үдүп, дүжүттүн чидирин улуг болуп турда-ла колхозтун агроному Зигунский мынчага чөдөр ача барбаан.

— Устүндө бугу чөптөстөрүнүн түнөөлине кайы-даа колхозтарынын күдүгөнө дулашган тарааларын шыгы улуг, бөгү хөй болганда оларын дык хөй хууу казыттынып турар.

Районун партия, совет организацияларынын удуруттуларыннын стилдинен үдөндө чөптөстөр база удуу-биле хамааркыр. Партия районунун секретары өш Бегин, райкүсөткүнүн даргазы өш Доржулай олар бирээзи Чаа-Халду өрү, а өскө Шалакчыже хун бүрү-ле хоп турганар. Ийидыг өш Бегин Чаа-Халду өрү чүгө чөптөстөрүн-биле ийилээ хунүн-ле чөрүп турар. Ол үгдө ийиди-ровоккап турар кидиле эргелекчи өш Ошунтай бегин ийи удаа автобус манай олурган чөрүк эгелетип. Райкомун өске кидилестеринин аймаккачылары шаңнада, сизге бригадаларында барык көзүлөбей турарлар.

Дүжүт ажаап алышыкыннын амгы ийи түдүг үдөндө Шапчыда тарааларыга болгаш механизаторларга дулашкырынын улуу анаа сөөлгү хундерип бирээзинде барган. Хөмчик сууга чөткис салып балкылар ахылчө шилчөөн турган районун ийи секретары өш Шелкоз, Чаа-Хал ЦСТ-тин директорунун хулдөөлөгөн күсөдип турар өш Самаров олардын чөптө практиканын маана база айлыта чөгуур. Ол чөрук болза, Шапчынын ховуларындын бундерип тараа-биле долгонган комбайнларын автомашиналар манай чөрун, техниканын анаа тургуштун болдурубас дөш, а ол кыкша тараакыларын, механизаторларын күш-ахыкты багытла-чурун улам-на быжгылаар дөш демиселди ол өштерин кошкаткын тодаргай хөрдөткөн.

Колхозтарын шаңчында, районунда тараа хулдөп алыр пунхулуда көсүк агитация чөптө тургустунган. Мында лозунгулар, плакаттар барык көзүлөс. Тараакыларын, механизаторларын ортузунга лекциялар номчулуга кымык чөртүтүп келген. Партия райкомунун районун культура кидилсинин агиткультбригадасы тургустунмаан. Амгы үдө шаңнада аймак чонбар солун

Ол чөрук мал бажы өстүреринин стүрне планы күсөттигенин баар туруна чөдрөгөн. Мал бажы өстүреринин планы чүгө 93 хуу күсөттигинен. Малдык хамык кажалары сөптөттүгүнөн, керкеди аштагымынмаан, тутса чөгуур мал кажалары амдыга чөдөр туттунмаан. Ийитини малына бо чылым 6 муң тонна сизген белектөөр ужурут, ам оң чүгө 20 хуу хууун белектөп ийген. Бо байдал улуг дүрүгөзиниң көдүрбөс арга чөк.

Мал кыштагыдыкшынында байдал шаг мындыг турда, Кара-Хал көдөр Сизинг күтүкөөм (даргазы өш Ламажан), колхоз баштар чөри (даргазы өш Чур) кыштагыдыкшымыга белектелди ийиги чөрдөниң айтырымы кылдыр чөртүп, бөттүт кемчелерин албай турарын Совет-тин сессиязы шыгымын-биле бүрү шапч көргөн. Мал кыштагыдыкшынында белектелди күштелдирер талазы-биле тодаргай кемчелерин сессия бадыйаан, ам чүгө оларын хөрек кырынга күсөдирин артган.

Х. ДОЯНУН.

Орэнбург область. Оң кур чөрдери чүгө тараа-биле байлыгыт өвөс. Барык чөптөс хову-шөрдөрин ортузунда балык-байлыгыт байлактык хөлдөр чагыта берген чыккылаар. Балык аймактыг колхозтарын дык хөй бригадалары Жети-Куль хады балык тымык чөрдү турар. Сель-Илец районун Чкалов атыг колхозу оластын хоорайларынын магазинеринче болгаш столоваларынча күнүгүнө он-он центнер балыкгары чөртүдүп турар.

Чурунта: Чкалов атыг колхозтун балыкчылары балык-таашкындан өз кел чөрдөр. Фото Б. Иппиничеринин. СЭТА-ның фотохрониказы.

концерттерин, кино-чуруктарын улуу-биле негеп турарлар. Чөптө чаа партия райкомунун бирозу райкүсөткүнүн культура кидилсинин эргелекчиси өш Даванчик илеткели лынааш, Култура бажынынын аймактын чөптөсін илереткен.

Районун партия организациязынын чон ортузунга организацият-масселыг аймактын үдүндө ийишан чөптөстөри дарый чыгдары чугула. Шаңнада, тараа ховуларында, сизген бригадаларыга коммунистерди, комсомолчуларын, бүгү ахтыгы хөбү-биле быжгылап турган, дүжүтү дүргөн ажаап алырынча, күрүгөнө тараа саварыннын, мал чөмөри белектөөрүнүн планынын долдур болгаш ахык күсөдиринче районун бүгү чөпуун күжүн улам-на сыйрыг организацияты шыгымын негеттигип турар.

С. ЛОПСАН.

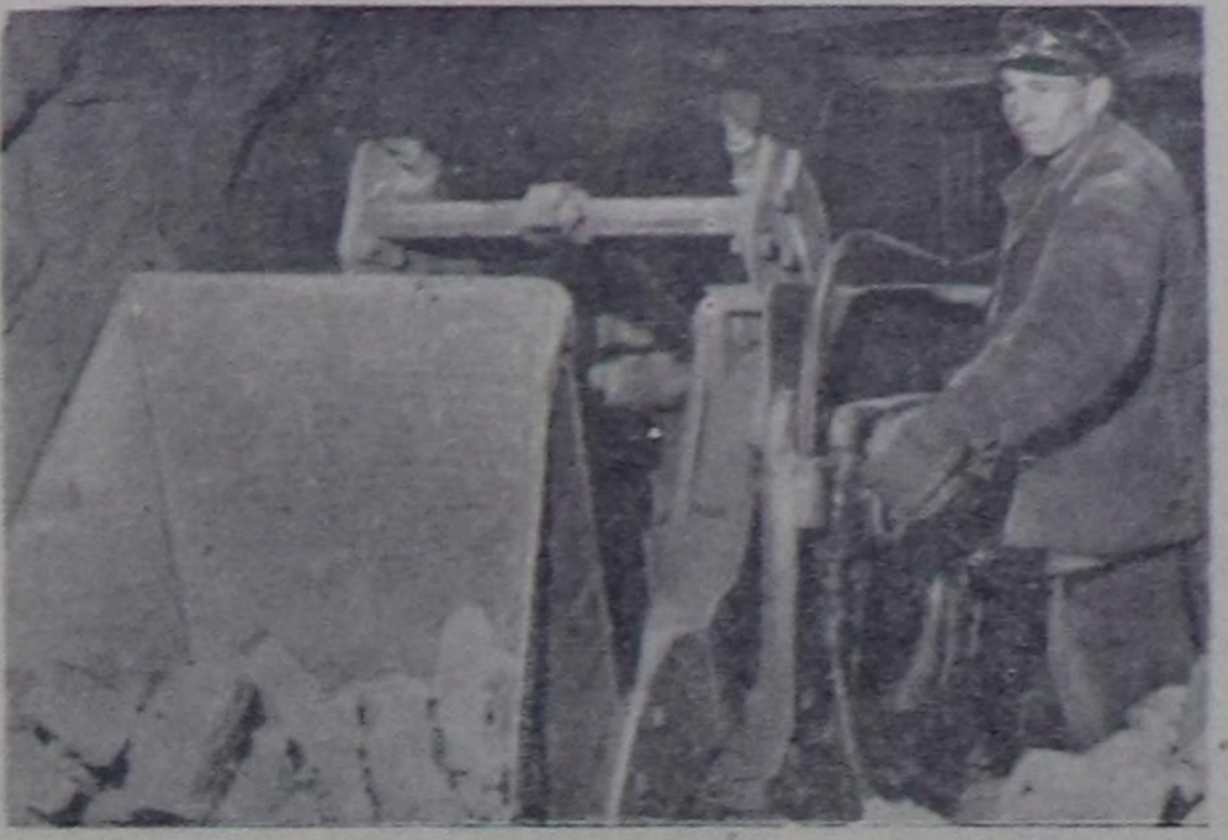
ВУУ-ХАА БЕЛЕКТӨТИНГЕН АЙТЫРЫГ

Чөн-Хөмчик районда эмнелге албан чөрдөринин чөткелеринин чыл санында өзүп, оларын аймак экижип, чончү каддыкшы дөш эки аймакларга эмнелге аймаккачыларын саны көүдөп турар. Чааана эмнелгелеринде ахык районунга көдө суурларында 11 эмнелге салбырлары, 15 орунугу участо эмнелгези чуртакчы чончү каддыкшыныга баран болуп турар. Чөди эмнелге салбырларыннын чамында божула өрөөдери бар.

Район эмнелгелеринин ийи артыгарын кезип эмнелеринин, халданырыг артыгарыннын, урулар артыгарыннын, божулганын, кеш артыгарыннын болгаш өске артыгарыннын салбырлары аймаклар турар. Салбырларга эмнелге хөрдөсөдөрү-биле, калдар-биле хидирттыган. Ийи артыгар салбырларын эргелекчи өш З. Ганух, сестралар: Пликина, Сотникова, кезер эмчи өш Ю. Шербаков, ахмаккачылар Черемухина, Ошкина, божула салбырларында эмчи өш К. Анисимова болгаш өскөлөрүнүн да аттары районда болгаш област сурааган. Ол ийишан эмнелге ренгит кабинет, клиника лабораториязы, физикабинет ахылдап турар. Эмнелгелерин түс-түс салбырларыннын ийи, дашкык девискөри арыг-сылыг, кышка өш белектөттиген.

Көдө суурларда эмнелге салбырларында каддык камгалагынын хөрдөгөн бердинген, өш ахылдап турарлар хөй. Оң ийишан Чааана сумда эмнелге салбырларын эргелекчи өш З. Давыд-Белекти, Хөндөргейде өш Дамбааны окзалап демделеп болуп.

Оң-биле чөргөлөштор эмнелге чөрдөринин аймактын улам экижидеринче, мынганга «СЭР»-нин чончуну каддык камгалагынын болгаш эмнелге хандырылганын улам ийи экижидеринин талазы-биле кемчелер дүдүйндө СЭП ТР-ның болгаш СЭР-ның Министратер Чөвүлелин доктаалын күсөдиринче угдандыр элэн аймаклар кылдынажок, улуг чөптөстөр бар. Бо дуга ийишан чөптө чаа болган район Со-

«Тывакобальт» руда эргелелинин шахталарын аймакка кидиреринин белектели доостур чөшүлүш. Чамдык шахталарын казар байлакты чөр кырычче үдүрүп эгелеш. Тыванын рудазын Уралдын руда болбаарлардык эзөөчүлөрүнө чөртүдүп турарлар. Руда эргелелинде бүгү ар аймаклар механизацияттыган. Дагжылар аймак нормазын ораык ахык күсөдип турарлар. Чурунта: электровоз башкычымы В. И. Суков «ПЛ» деп машина-биле вагонарже даш чүдүрүп тур.

вөддин сессиязынга район эмнелгелерин кол эмчиси өш Ю. Ковенский, каддык камгалагынын талазы-биле Советтин доктаамал комиссиязынын даргазы бо талазы-биле элеринин илеткеп кылган өш С. Ревнюк олар илеткедериңге айымынелгенин аймактын колдады айткыш, көдөдө эмнелге хандырылганынын ийи байдалын өрөгейт, кыры-биле чугаалап өрткөнөр. Район Советинин күсөкчи комитети болгаш көдө Советтер эмнелге албан чөрдөринин аймактын кошкач кичээгей салып турарын ол сессияга депутаттар шыгымын шүгүмчүлөөшөр.

Бо айтырыгын сессияга чугаалагынын райкүсөткүн хуралыга августта көргөн турда, сессиянын белектелди чөптө болган. Эдеринин илеткекчи сессия болурунун күнүндө кол илеткелин буу-хал кылып, дүбөрүп турган. Ужуру болза, доктаамал комиссиянын кижигинери эмнелге чөрдөрин күрүп, оларын аймактын чөптөстөрүн илеретип, көдө Советтерин сессияларын, күсөкчү хуралына калчар чугаалажып турганын, оларын бо талазы-биле хулдөп алган шиттирлеринин күсөдөргө хамалдык канчар чөртү турганын тодаралып алгаш, илеткелди тургузар турган. Ол ийи-чадыр кылдынмаан.

Районда чамдык эмнелге чөрдөринин бажыныры амгы үдөндө негелдөргө дүшүрт кылдынмаан. Чааана эмнелгелерин салбырлары кыды болгаш алгылары, капитал сөптөгө чөрдөри негеттигип турар. Эмнелгелерин ийи артыгар болгаш кезип эмнел салбырлары кайызында 25 орунга өй. Тусай оран сава чөгүдүндө кезип эмнел салбырды каар, кулак болгаш гинекология арыгыт кижилер-биле көкө чыдып эмнелдип турар. Урулар эмнелгелеринин салбыр Чадана ИТС-тин конторазында туруп турар. Мынчанга уруларын эмедин, сөптөргө көдө ахыл-агыг техниказынын лаащ шимжөөн таарымча чөк болуп турар.

Колхозтарда эмнелге салбырларыннын түдүгүн калбартыры база негет-

тигип турар. «Искра», «Бызыл тараачын» колхозтар боттарынын инициативы-биле күрүгөдөн ахык-хөргө кийибей бо чылым ол салбырларга чаа бажыныры түдүп, ахылдакта дулаарыннын кырында турар, а өске колхозтарда мындыг инициатива көдүрүлбөй турар. Чыраа-Бажыныг эмнелге салбыры өш оран-бажынын болза-даа, өш пекчаларыннын сөптөгө бо чылым ийи ай дүргүзүндө үгүтүлчөп, олар чүдө-биле чөткө хандырытымаан. Бөдө ахыл-агынын дүрүгүгүлэ станциянында салбырын түдү хөй чыда үгүтүлчөтөжөк, ол довуз-баан. Хөрум-Дагынч участка эмнелгелерин олар кыжын колхоз ам-даа дүжүрүп бөрбөш.

Көдө Советтер эмнелге албан чөрдөринин аймактын кошкач салгыш салып турар. Шем, Баян-Тала, Хайыракан, Ийе көдө Советтеринин даргалары өштер Сечиппа, Аракчаа, Догин, Осур эмнелге салбырларын, божула бажынырынын ахыкты сессияларга, күсөкчү хуралдарына чугаалаша-ла, чөптөстөрүн чыгдарыңче шиттирлерин кемчелерин албай турар. Көдөдө эмнелге салбырларыннын ахмаккачыларын түсөй мергежилин, политиктин билин бедиринге, район эмнелгелерин эчирер кошкач дулаакан турар. Институт болгаш үчилине докешкан, көдөдө чаа ахылдаан ахылдакчыларын амыдырал-чуртталганын экижидер талазы-биле көдө Советтер багай кемчеп ол турар. Чааана хоорайныг поликлиника-зында болгаш Сталин кудумчунда санитария талазы-биле делгелеп бар турар. Көдө суурларда ол кылдынмаан. Хоорайга болгаш суурларындык делгелгени тургузуп, онүдөдө чурттакчыларын ортузунга калбартыры негеттигип турар. Медицина пропатагиздинин ахыкты бадыла Бөдө ч. чун ортузунга тывадылга медицина темазынга лекциялар довар номчуттувуп турар.

Районун эмнелге албан чөрдөринин аймактык чөптөстөрүн чыгдарынын оруктары айткан шиттирлерин сессия хулдөп алган.

М. СЕВЕН.

Реакцияга Чатаалар Номнарны чонга тарадыр

Бай-Тайга районун «Малчын» колхозунун Мөгөн-Бүрөндө № 1 хөй фермазына солунарын, журналдарын ховар өкөп турар. Ферман чөвү Кызыл-Хал суурнун чурттакчылары чүгө солунардан ахыда өвөредиле болгаш чөчөн чөгәл номнарын салып алырын күтөп турар. Ийишан-даа, номнарны чонга тара-

дыр талазы-биле ахылдар сула организацияттыган. Оң түдөлинде ыраккы фермаларда малчынар номнар салып алырга Мугур-Аксычө чөртүр ужурга таваржып келген. Чончү ортузунга ном таранды ахылдар мөон сонгаар экижидер районда садыг организацияларында негеттигип турар. Х. КУСКУН-ОЛ.

Дүвөрүңчиге байдал

Бистин колхозта эмнелге участогунун бажык-балгаттарынын чыгы сөптөгөндө дык савдан. Сөптөгөниң үдөндө ол бажынырынын чүгө будурушкунун кылган, ийишанга эмнелгелерин-даа, бөжүр чөринда бажынырында бир-даа пекчалары катан салдырмаан, кыжын олар ийишан сөртүгөли мынчага чөдөр сөртүгөмөш.

Кыштын соогу саат чөк келер болгай. Ийишанга эмнелге участогун чөгүрү кичээлени салбай турар Торгалыг көдө Советтин даргазы өш К. Шойгу, ол эмнелге участогунун эргелекчиси өш М. Джам олар бо дугайында чүгө болуп турарлар иргит?

Н. ТАМДЫН.

Өвөр районун «Торгалыг» колхоз.

Арагачы чолаачы

Чааана АТЭ-зынын 41—26 дуугарлыг автомашиназынын чолаачызы Н. Часкал сентябрь 1-де Кызыл-Хал 102 хаарка арага аймаан сөртүп алган. Сүт-Халчө чөрүлкан сөртүп чөраан арагазын Шагаан-Арыгдан ийи ол болуп турары-биле ийи, кире, арганга улуска кайы-хаман чөк ап берип, чөртүрчөлөп эгелеш. Шагаан-Арыгдан Сүт-Халчө чөдөр Часкал улаштыр арагалап, маш удаа бийлестеп чөрааш, Сүт-Аксынга 4 хонгаш чөдип кел-

ген. Сөртүп келген чыгыт райпо складына хулдөдүгө 84 шил арага чөптөс болган. Бодуга онашкан даалганы өй-шаада ак-сеткилдиг күсөдирден тургузуп, харын ийитинин чөртүрчөлөпүчү турары-биле төтөгөлчө, хөра чөдирип, автомашинаны башкарар чөртүрүн каржыны-биле үрөп турар чөлаачы Часкалта шыгымын харымы салганын хулдөдөр хөрек.

Б. САРЫГЛАР.

Таарымчалыг тургусса

Улут-Хөм районун «Улут-Хал» колхозунда чунар бажык, бо чылдык ийишан эгелеп ахылдаан. Чунар бажынын кылыгыга колхозчулар В. Шырып, С. Түлүш олар илдепейип кирешкен. Оң ахылдаа киргени колхозчу чонга өвөрчүт болбас арга чөк.

Ийишан-даа колхоз баштар чөри чунар бажынын дерип тургузарынча кичээгей салбаан. Чжээн.

Чаагайжыттынмайн турар суур

«Улут-Хал» колхозтун төвү Эла-Бажы Улут-Хөм районда өзүп турар суурларын бирээзи. Мында чурттагынын, культура-амыдыралын, бөдүрүлө, ахыл-агынын кам-лаш он шаа туугу-тургузгалары бар болза Чааана хоорайныг поликлиника-зында болгаш Сталин кудумчунда санитария талазы-биле делгелеп бар турар. Ийишанга тургузуп, онүдөдө чурттакчыларын ортузунга калбартыры негеттигип турар. Медицина пропатагиздинин ахыкты бадыла Бөдө ч. чун ортузунга тывадылга медицина темазынга лекциялар довар номчуттувуп турар.

Ийишанга тургузуп, онүдөдө чурттакчыларын ортузунга калбартыры негеттигип турар. Медицина пропатагиздинин ахыкты бадыла Бөдө ч. чун ортузунга тывадылга медицина темазынга лекциялар довар номчуттувуп турар.

Районун эмнелге албан чөрдөринин аймактык чөптөстөрүн чыгдарынын оруктары айткан шиттирлерин сессия хулдөп алган.

М. СЕВЕН.

чунар таа, сандай дөш өске-даа чүдөдөр чөк. Оң уламандан колхозчуларын чунарыга таарымчалыг өвөс. Оң ийишан чунар бажык оттулар ийишан-биле үгөткел бөөр, чөрук баа бар. Колхоз баштар чөри үдөндө айттынган чөптөстөрүн чыгдарып, чунар бажынын таарымчалыг дерип, тургузарын чон күтөп турар. Д. ЛОПСАН.

КАТТЫШКАН НАЦИЈАЛАР ОРГАНИЗАЦИЯЗЫ

Чок чөрук Чөвүлелинне саванын өзүгүр Кол Ассамблеянын доктаалы-биле кижирип алыр. Айыыл чок чөрук Чөвүлелиннин ийишан саналарын кижиреринде өш бугу доктаалы кезигүрлеринде бир үн-биле бадылашканы эргөжөк чугула.

Сав-Францискаго конференция доуулуганда бөр бо хунге чөдөр КНО-нун кижигүрү күрүнеринин саны 51-ден 82 чөдөр өскөн. Оң ахыкты, бо чылым дүрүгүндө тускый хамаарышас эргөни сөдөп алган Африканын 14 республикаларын КНО-га хулдөп алырын ам сентябрь 20-де ахылдаган Кол Ассамблеянын XV сессиязында Айыыл чок чөрук Чөвүлелин саналлаан. Оң беш дүжүт кадыктык—август 16-та тускый далаарышас күрүрө аларган Кипр республикасы болуп. Бо чөрткөлөрүн күдөп алыгынын соода КНО-нун кижигүрүлери ам 97 аларган. Ийишан чаа КНО аймакга чөдөрчөп улустар аразынын бугу доктаалын күрүрүгүрүгүрү болуп шыгалаан турар. Кылат Улус Республиказы КНО-ла хөйбүтү өзүгүр төлөзинин орунда, бөгүн АКШ-тык болгаш оң эмнелгелеринин делгеленини ахылдап турар чамдыкшык бөлүкчү төлөзери олуруп турарлар. АКШ-тык болгаш барымын талакы өске-даа чамдык күрүрөлөрүн өш чөптөгөндөгү политиканын улау-мөлөлдө Молд Арат Республиказынын төлөзөкчиси КНО-да аймакга чөдөр база чөк.

КНО-нун кол органыры болза Кол Ассамблея, Айыыл чок чөрук Чөвүлели, Экономиктин болгаш социал чөвүлөд, Океан талазы-биле чөптөдү, Бугу дөлегей суу болгаш секретариат болуп турар.

Кол Ассамблея — КНО-нун бугу кижигүрлеринин төлөзөкчилеринде тургустунуп турар. Ол КНО-нун болгаш оң органырынын эргө-хулдөзгелеринде кирип турар кандык-лаа айтырлары чугаалажып чөк чөрук Чөвүлелинне саванын өзүгүр Кол Ассамблеянын доктаалы-биле кижирип алыр. Айыыл чок чөрук Чөвүлелиннин ийишан саналарын кижиреринде өш бугу доктаалы кезигүрлеринде бир үн-биле бадылашканы эргөжөк чугула.

Сав-Францискаго конференция доуулуганда бөр бо хунге чөдөр КНО-нун кижигүрү күрүнеринин саны 51-ден 82 чөдөр өскөн. Оң ахыкты, бо чылым дүрүгүндө тускый хамаарышас эргөни сөдөп алган Африканын 14 республикаларын КНО-га хулдөп алырын ам сентябрь 20-де ахылдаган Кол Ассамблеянын XV сессиязында Айыыл чок чөрук Чөвүлелин саналлаан. Оң беш дүжүт кадыктык—август 16-та тускый далаарышас күрүрө аларган Кипр республикасы болуп. Бо чөрткөлөрүн күдөп алыгынын соода КНО-нун кижигүрүлери ам 97 аларган. Ийишан чаа КНО аймакга чөдөрчөп улустар аразынын бугу доктаалын күрүрүгүрүгүрү болуп шыгалаан турар. Кылат Улус Республиказы КНО-ла хөйбүтү өзүгүр төлөзинин орунда, бөгүн АКШ-тык болгаш оң эмнелгелеринин делгеленини ахылдап турар чамдыкшык бөлүкчү төлөзери олуруп турарлар. АКШ-тык болгаш барымын талакы өске-даа чамдык күрүрөлөрүн өш чөптөгөндөгү политиканын улау-мөлөлдө Молд Арат Республиказынын төлөзөкчиси КНО-да аймакга чөдөр база чөк.

КНО-нун кол органыры болза Кол Ассамблея, Айыыл чок чөрук Чөвүлели, Экономиктин болгаш социал чөвүлөд, Океан талазы-биле чөптөдү, Бугу дөлегей суу болгаш секретариат болуп турар.

Кол Ассамблея — КНО-нун бугу кижигүрлеринин төлөзөкчилеринде тургустунуп турар. Ол КНО-нун болгаш оң органырынын эргө-хулдөзгелеринде кирип турар кандык-лаа айтырлары чугаалажып чөк чөрук Чөвүлелинне саванын өзүгүр Кол Ассамблеянын доктаалы-биле кижирип алыр. Айыыл чок чөрук Чөвүлелиннин ийишан саналарын кижиреринде өш бугу доктаалы кезигүрлеринде бир үн-биле бадылашканы эргөжөк чугула.

КНО-нун кол органыры болза Кол Ассамблея, Айыыл чок чөрук Чөвүлели, Экономиктин болгаш социал чөвүлөд, Океан талазы-биле чөптөдү, Бугу дөлегей суу болгаш секретариат болуп турар.

Кол Ассамблеянын даргазы болгаш оң орадакчылары Ассамблеянын сессиязынын ийишан хуралына а кол комитеттеринин даргалары — ол комитеттеринин хуралына солгутурар.

Ассамблея өске-даа өзүн хөй дүзөкчик органырыгын. Оларын бирээзи болза, Кол Ассамблеянын 1959 чылдык декабрьда бөөр эрт ден сөвүтү КХВ сессиязынга тургустунган, октябр делгеленин тайбын ахылдарынын талазы-биле комитет болуп. Ол комитетке 24 күрүрөлөрүнн төлөзөкчилери 2 чыл хууусалыг солгуткан. Комитет октябр делгеленин тайбын ахылдарынын бугу дөлегей программаларын амыдыралга боттадыларынын талазы-биле практиктын кемчелерин өвөрине көр болгаш октаргайны өвөрине ийишан талазы-биле национал эргө-мүнчилер программаларын күсөдирер бугу талазын дулаштырмаан көртүрөп сорулгалыг.

